

ДЕПАРТАМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ
ТА РЕЛІГІЙ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ ІМЕНІ Т.Г.ШЕВЧЕНКА



Сучасні компетенції бібліотекаря: нові вектори

Методичні рекомендації

Хмельницький 2021

УДК 023.5
С 91

Сучасні компетенції бібліотекаря: нові вектори : метод. рекомендації / Департамент інформ. діяльності, культури, національностей та релігій Хмельницької облдержадмін. ; обласна б-ка для дітей ім. Т.Г.Шевченка. – Хмельницький, 2021. – 7 с.

Методичні рекомендації адресовані бібліотечним фахівцям для підвищення рівня компетентності.

Укладач
Комп'ютерна верстка
Відповідальна за випуск

А.Захаренко
Л.Марчук
О.Богданова
В.Черноус

*“Мудрий не той, хто багато знає,
а той, чий знання корисні”*

Есхіл

Бібліотеки для дітей сьогодні – важливі інформаційні, освітні, соціокультурні центри, а бібліотечні фахівці – навігатори у світі інформації та знань, які сприяють доступу до інформаційних ресурсів, допомагають користувачам орієнтуватися у традиційному книжковому та електронному середовищі, формують інформаційну компетентність у юних читачів, організовують їх змістовне дозвілля та розвивають творчі здібності. Виконання функцій сучасної бібліотеки для дітей як соціального інституту загострює потребу у компетентних фахівцях, оскільки дитячий бібліотекар це і педагог, і психолог, і соціолог, і вихователь в одній особі. Питання підвищення рівня професійної компетентності бібліотекарів ніколи не втрачало актуальності, особливо гостро постало воно в умовах сьогодення.

Що ж таке компетентність?

Компетентність у перекладі з латинської означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід. Компетентність – це якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми. Компетентність є результатом набутих компетенцій, тобто їх сукупністю.

Компетенція включає кілька складових:

1. Когнітивну, що допускає використання теорії і понять, а також приховані знання, набуті з досвідом.

2. Функціональну (уміння і ноу-хау), а саме те, що людина повинна вміти в трудовій сфері, соціальній діяльності.

3. Особистісну, що допускає поведінкові уміння в конкретній ситуації.

4. Етичну (наявність певних особистісних і професійних цінностей). Тобто, компетенція розуміється як інтегроване поняття і виражає здатність самостійно застосовувати в певному контексті різні елементи знань і умінь.

Під компетенцією слід розуміти сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, яка володіє певним набором знань, умінь, навичок, досвіду, необхідних для якісної продуктивної діяльності.

Які ж компетенції мають бути притаманні сучасному бібліотекарю:

- ◆ учбово-пізнавальна компетенція (навчання впродовж життя, вміння оволодівати знаннями, застосовувати їх для змін та розвитку бібліотеки);

- ◆ інформаційна компетенція (удосконалення знань ІТ-технологій, здатність за їх допомогою самостійно шукати, аналізувати, відбирати, обробляти та передавати необхідну інформацію);

- ◆ комунікативна компетенція (здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими, вміння вести діалог, працювати в групах, володіння навиками взаємодії, щоб забезпечити ефективне спілкування);

- ◆ організаторська компетенція (вміння залучати громадськість, читачів до певної роботи, співпрацювати з ними задля досягнення поставленої мети);

- ◆ аналітична компетенція (вміння аналізувати завершену справу, яка її ефективність, що вдалося і не вдалося досягти, чому);

- ◆ компетенція у сфері інформаційно-комунікативних технологій;

- ◆ соціальна компетенція (адекватність і придатність людини до дії, здатність до ефективної поведінки, адаптації, співпраці, контролю над ситуацією, сукупність базових особистісних характеристик, які детермінують ефективність дій у трудовій діяльності та в інших ситуаціях);

- ◆ бути універсальним, вміти творчо мислити, цілеспрямовано досягати цілей;

- ◆ навички у сфері маркетингу (вивчає інтереси, захоплення читачів, аналізує їх, координує дії медійних партнерів);

- ◆ навички лідерства та управління (здатність до прийняття відповідальних складних рішень, створення умов для оперативного впровадження нових бібліотечних послуг).

Важливим інструментом удосконалення фахової освіти є ухвалена Кабінетом Міністрів України Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України”, в якій визначено пріоритети, завдання та першочергові дії для ефективного розвитку галузі, зокрема й щодо якісного кадрового складу. Одним із стратегічних напрямків розвитку бібліотечної справи є забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації. Його реалізація передбачає, зокрема, актуалізацію системи знань, умінь і навичок працівників бібліотек і трансформацію їх безперервної освіти.

Безперервна освіта бібліотекарів є і буде залишатися дуже важливим фактором для виконання функцій бібліотеки в цифровому суспільстві. Вона розглядається як ступеневий процес розвитку компетенцій фахівця, що складається з трьох етапів:

- отримання фахової освіти у вищому навчальному закладі (отримання базових знань);

- постійне підвищення кваліфікації, яке є невіддільною частиною профільної діяльності, що визначає її якість та здійснюється на основі використання інноваційних методів навчання і професійного розвитку (дистанційна освіта, он-лайнкові тренінги, відеокурси, конференції та круглі столи, майстер-класи, консультації тощо);

- самоосвіта, що супроводжує всі етапи професійного зростання фахівця. Вона в даному випадку має професійний характер і переслідує відповідні цілі: підвищення професійних навичок, отримання нових знань, умінь та розширення особистого кругозору, допомагає знайти шлях до самореалізації.

Завдяки поєднанню цих етапів професійного навчання фахівець зможе бути конкурентоспроможним, а саме бути крос-професійним, працювати на стику професій, бути фахівцем у BIG-DATA – вміти аналізувати і розподіляти великі обсяги інформації; бути універсальним – вміти творчо мислити, цілеспрямовано досягати мети, володіти кількома мовами.

Сьогодні бібліотекар має бути медіафахівцем. Саме мультимедійні технології у спектрі професійних навичок

сучасного бібліотекаря посідають одне з провідних місць. Він має допомагати користувачам орієнтуватися у розмаїтті інформації. Оволодіння інформаційно-комунікативними технологіями сприяє підвищенню результативності роботи бібліотекаря, робить процес більш динамічним, насиченим, цікавим, підвищує інтерес дітей до пошуку й отримання нових знань.

Бібліотечний фахівець має вміти вести блог, сторінку в соціальних мережах, здійснювати пошук інформації в мережі, визначати її якість, використовувати онлайн-інструменти для створення інтерактивних ресурсів.

Освоєння і постійне вдосконалення бібліотечними фахівцями знань з інформаційно-комп'ютерних та Інтернет-технологій допоможе набути навичок для забезпечення таких вимог: вміти працювати віддалено, удосконалювати знання з основ ІТ-технологій, вміти управляти потужними цифровими активами, володіти комп'ютерною та мережевою грамотністю.

Такі надбання бібліотекаря мають вирішальне значення для перетворення бібліотек в установи, що зможуть конкурувати на ринку інформаційних послуг.

Високий кваліфікаційний рівень працівників бібліотек допомагає підтримувати система підвищення кваліфікації обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка як методичного центру. Вона охоплює всі категорії фахівців, які надають бібліотечні послуги дітям: завідувачі бібліотеками для дітей, працівники функціональних відділів роботи з користувача-дітьми 1-4 та 5-9 класів, спеціалісти публічних бібліотек, що обслуговують дітей. У системі навчання важливу роль відіграють форми, які спонукають до творчості і пошуку нестандартних рішень. Бібліотека активно використовує різні види тренінгів (функціональні, поведінкові, менеджменту, соціально-психологічні), майстер-класи, ділове спілкування, пленери, професійні діалоги, круглі столи, творчі лабораторії, школи професійного розвитку, креатив-майстерні, інтерактивні заняття, стендові презентації, професійні конкурси тощо. Не відмовляючись від традиційних форм підвищення кваліфікації, бібліотека удосконалює, модернізує їх, враховуючи зміни в суспільстві, робить акцент на нових інтерактивних формах навчання, які дозволяють різко збільшити відсоток засвоєння матеріалів.

Адже, як показують дослідження Національного тренінгового центру США, штат Меріленд, що засвоєння матеріалу відбувається в результаті:

- ◆ лекції – 5%;
- ◆ читання – 10%;
- ◆ відео- та аудіоматеріалів – 20%;
- ◆ демонстрації – 30%;
- ◆ дискусій в групах – 50%;
- ◆ практики через дію – 75%.

Важливою складовою навчання впродовж життя є самонавчання. Його основою є самостійне творче зростання, самовдосконалення, участь у професійній комунікації через системне ознайомлення з фаховою періодикою, професійними публікаціями в мережі Інтернет, відвідування тренінгів, майстер-класів, презентацій як офлайн, так і в онлайн-режимах. Кожен бібліотекар має самостійно систематично планувати свій процес самоосвіти, обираючи для себе найбільш зручні методи та форми навчання.

Крім суто професійних знань, вмінь, компетентність включає особисту здатність фахівця аналізувати, оцінювати, порівнювати, структурувати інформацію, логічно мислити, вміння працювати в команді, розв'язувати проблеми різного ступеня складності, спілкуватися з відвідувачами, проявляти ініціативу, вирішувати низку професійних завдань.

В сучасних бібліотеках повинен працювати сучасний бібліотекар – це, звісно, компетентна, високоосвічена, творча, креативна, медіаграмотна особистість, яка безперервно навчається, вміє працювати над собою, готова до інноваційних змін.

Джерела:

- Гуменчук А. **Система цифрових компетентностей Бібліотекаря 4.0** / А. Гуменчук // Вісник Книжкової палати. – 2020. – № 2. – С. 23-28.
- Зозуля С.М. **До проблеми формування термінологічної компетентності бібліотечних фахівців** / С.М. Зозуля // Шкільна бібліотека плюс. – 2013. – № 1-2. – С. 7-11.
- Коржик Н. **Професійні компетенції бібліотекаря XXI століття** / Н. Коржик // Вісник Книжкової палати. – 2017. – № 6. – С. 12-15.
- Кузілова Т.М. **Системність підвищення професійно-особистісної компетентності, або Піввікова платформа для фахового зростання** / Т.М. Кузілова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Заради дитини працюємо і творимо!” : зб. матеріалів, 4-7 жовт. 2017 р. – Київ, 2017. – С. 28-32.
- Літвінова Є. **Онлайн-ресурси для підвищення професійної компетенції бібліотекарів** / Є.Літвінова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2021. – № 1. – С. 41-43.
- Матвієнко О. **“ІТ-бібліотекарі”: пошук шляхів інновацій-ності, трудової мобільності чи зміна ціннісних орієнтирів професії?** / О.Матвієнко, М.Цивін // Вісник Книжкової палати. – 2020. – № 3. – С. 25-30.
- **Професійні компетенції бібліотечних фахівців : метод. поради** / Терноп. обл. універс. наук. б-ка, наук.-метод. від. ; підгот. В.В.Горошок ; ред. Г.Й.Жовтко. – Тернопіль : [б. в.], 2020. – 20 с.
- Хованець Т.В. **Нетрадиційні підходи у підвищенні професійної компетенції бібліотекарів громад** / Т.В.Хованець // Сучасна бібліотека для дітей – платформа для культурного розвитку громади : матеріали Всеукр. науково-практ. конференції директорів обл. бібліотек для дітей, 8-10 жовт. 2019 р. – Київ, 2019. – С. 171-175.
- Цимбалюк П. **Професійні компетенції бібліотекарів – важливий складник успішної бібліотеки** / П. Цимбалюк // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2020. – № 3. – С. 34-35.

- **8 професійних навичок бібліотекаря** [Електронний ресурс] // Методична служба публічних бібліотек Києва. – Режим доступу: <http://olga-methodlibkyiv.blogspot.com/2012/04/8.html> – Назва з екрана. – Дата звернення: 1.11.2021 р.
- Дудник О.В. **Професійні компетентності бібліотекаря в умовах інноваційної діяльності бібліотеки** [Електронний ресурс] / О.В.Дудник. – Режим доступу: <http://olga-methodlibkyiv.blogspot.com/2012/04/8.html> – Назва з екрана. – Дата звернення: 1.11.2021 р.
- **Компетентність – ключ до оновлення змісту бібліотечної роботи** [Електронний ресурс] // Сайт Національної бібліотеки України для дітей. – Режим доступу: <https://chl.kiev.ua/default.aspx?id=5290> – Назва з екрана. – Дата звернення: 20.09.2021 р.